

Φανταστεί πώς θά μπορούσα ποτέ νά είμαι,
Σκέφτομαι τή Φρίντα Λώρενς
Καθισμένη μοναχή στό Νέο Μεξικό,
Στή μακριά Ξηρασία, νά προσπαθεῖ ν' ἀκούσει
Τό σφριγμό τοῦ γαλακτεροῦ Ἰούρ
Πάνω ἀπ' τίς κροκάλες, σέ μιὰ χαμένη "Α-
νοῖξη.

ΘΗΟΝΤΟΡ ΡΕΘΚΕ (1908 - 1964)

Τὸ μακρινὸ χωράφι

1

Ἵνερεινόμεαι συνέχεια ταξίδια:
Πῶς πετάω σά νυχτερίδα βαθιά μέσα σ' ἓνα
τοῦννελ πού στενεύει
Πῶς πάω μόνος μ' αὐτοκίνητο, χωρίς ἀποσκευ-
ές, ἔξω σέ μιὰ μακριά χερσόνησο,
Κι ὁ δρόμος τρέχει μέσα σέ βαρειά ἀπ' τὸ χι-
όνι δευτέρη βλάστηση,
Ἐνῶ λεπτό χιόνι χτυπάει λαφρά τὸ παρμπρίζ,
Χιόνι πού ἀλλάζει μέ χιονόνερο, καθόλου αὐτο-
κίνητα νά ἔρχονται
Καί πίσω μου καθόλου φῶτα, στό θαμπό πλα-
νὸ καθρέφτη
Κι ὁ δρόμος ἀλλάζει ἀπὸ γυαλιστερὴ λεία πίσ-
σα σέ κομμάτια πέτρες,
Καί καταλήγει στό τέλος σ' ἀνέλπτους ροδιές
στόν ἄμμο.

Ἵπου τ' αὐτοκίνητο βογγάει
Καί τινάζεται σέ μιὰ χιονοστιβάδα
Ἵπου τὰ φανάρια νά σκοτεινιάσουν.

2

Στὴν ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ, στή γωνιά πού ξε-
φυγε ἀπ' τὴ θεριστικὴ μηχανή,
Ἐκεῖ πού τὸ γρασιδί καμπυλῶνει σ' ἓνα αὐλάκι
κρυμμένο ἀπ' τὸ χορτάρι,
Τρόπα τοῦ γατοπουλιοῦ, φωλιά τοῦ ἀρουραίου,
Ἵχι πολὺ μακριά ἀπ' τὸν πάντα ἀλλαγμένο
λουλοδότοπο,

Ἵνάμεσα στὰ κονσερβοκούτια, τὰ λάστιχα,
τοὺς σκουριασμένους σωλῆνες, τὰ σπασμένα
μηχανήματα,—

Ἐγινε κι ἔμαθε κανένας γιὰ τὸ αἰῶνος
Καί στό ξαρωμένο πρόσωπο τοῦ νεκροῦ ἀρου-
ραίου, τὸ φαγωμένο ἀπ' τὴ βροχὴ καί τὰ σκα-
θάρια

(Τὸν βεῖθα χάμω ἀνάμεσα στὰ κομμάτια μιᾶς
παλιάς καρβουναποθήκης)

Καί τὸ γατάκι, τὸ πιασμένο κοντὰ στό δρόμο
τῶν φασανῶν

Μέ τὰ ἐντόσθια του σκόρπια σὰ μισοφτω-
μένα λουλούδια,

Τιναγμένο στό θάνατο ἀπ' τὸ νυχτοφύλακα.

Ἵπέφερα γιὰ τὰ πουλιά, γιὰ τὰ κουνελάκια τ'
ἀρπαγμένα στή θεριστικὴ μηχανή,

Ἵ θλίψη μου δέν ἦταν ὑπερβολική.

Γιατὶ γιὰ νά πετύχεις τὰ ὠδικὰ πουλιά στίς
ἀρχές τοῦ Μάη

Θά πεῖ νά ξεχάσεις τὸ χρόνο καί τὸ θάνατο:

Πῶς γέμιζαν τὴ φτελιά τοῦ φλώρου, κελαεδι-
στό ἀκούραστο σύννεφο, ἓνα ὁλόκληρο πρωί,
Κι ἐγὼ κοίταξα κοίταξα ὥσπου τὰ μάτια μου
θάμπωναν ἀπ' τίς μορφές τῶν πουλιῶν,—
Μαγιάτικο, Μπλακμπέριαν, Γαλαζολαίψη,—
Κινοῦμενα, φευγαλέα σάν ψάρια, ἄφροτα,
Κρεμάμενα, ἀρμαθιασμένα σὰ νέοι καρποί, λυ-
γίζοντας τίς ἄκρες τῶν κλαδιῶν,

Ἵησυχ μὰ στιγμὴ,
Κι ἔπειτα νά πετάγονται πέρα μισοπετώντας,
Ἵλαφρότερα ἀπ' τοὺς σπίνους,
Ἵνῶ οἱ τροχίλοι μάλωναν καί τραγουδοῦσαν
στοὺς μισοπράσινους φράχτες τῶν θάμνων,
Καί τὸ πετάρισμα τυμπάνιζε ἀπὸ τὸ νεκρὸ του
δέντρο στὴν αὐλὴ μὲ τὰ κοτόπουλα.

ἽἩ νά 'σαι ξαπλωμένος γυμνὸς στὴν ἄμμο,
Στὰ λασπωμένα ρηχὰ ἐνὸς ἀργοῦ ποταμοῦ,
ἽΑγγίζοντας ἓνα ὄστρακο,
Σκεφτόντας:

Κάποτε ἦμουν κάτι τέτοιο, ἀνέγνωστος,
ἽἩ ἴσως εἶχα ἄλλο μυαλό, λιγότερο παραδοξο-
ἽἩ νὰ βουλιάξεις ὥς τὰ ἱσχία σ' ἓνα ἔλος ὅλο
βρῶτα:

ἽἩ, μὲ κοκκαλιάρικα γόνата, νά κάθεσαι κα-
βάλα σ' ἓνα ὑγρὸ κοῦτσουρο,

Πιστεύοντας:

Θά ξανάρθω πάλι,
Φίδι ἢ βροχὸν πουλί,
ἽἩ, μὲ τύχη, λιοντάρι.

ἽἘμαθα νά μὴ φοβάμαι τὸ ἄπειρο,
Τὸ μακρινὸ χωράφι, τοὺς ἀνεμοδαρμένους γκρε-
μοὺς τοῦ γιὰ πάντα,

Τὸν πεθαμὸ τοῦ χρόνου στό ἄσπρο φῶς τοῦ
αἵριο,

Τὸν τροχὸ πού γυρνάει πέρα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ
του,

Τὸ ἄπλωμα τοῦ κύματος,
Τὸ νερὸ πού ἔρχεται.

3

Τὸ ποτάμι στρέφεται στόν ἑαυτὸ του,
Τὸ δέντρο ἀποσύρεται στόν ἴσκιό του..

Νιώθω μιὰ ἀλλαγὴ δίχως βάρος, ἓνα κίνημα
πρὸς τὰ μπρῶς

Σὰν τοῦ νεροῦ πού γρηγορεῖ πρὶν ἀπ' τὸ
στένεμα τοῦ καναλιοῦ

ἽΟταν οἱ ὄχθες σιγκλίνουν καί τὸ πλατὺ πο-
τάμι ἀσπρίζει

ἽἩ ὅταν δυὸ ποτάμια συνταιριάζονται, ὁ γαλά-
ξιος παγωμένος χεῖμαρρος

Κι ὁ κιτρινοπράσινος ἀπ' τοὺς ὀρεινοὺς ψηλοὺς
τόπους,—

Στὴν ἀρχὴ μιὰ γρήγορη κυμάτωση ἀνάμεσα
σέ βράχους,

Μετὰ μακρὸ κύλημα πάνω σ' ἐπίπεδες πέτρες
πρὶν κατεβεῖ στὴν προσχωσιγενὴ πεδιάδα,

Στίς λασπερὲς ὄχθες καί σ' ἄγρια τσαμπιά πού
κρέμονται ἀπὸ τίς φτελιές.

ἽἘνῶ τὸ νερὸ πού τρεμίζει

Σταλάζει μιὰ λεπτὴ κίτρινη λάσπη ὅπου ὁ
ἥλιος μένει

Καί τὰ καθούρια λιάζονται κοντά στην ἄκρη,
Στὴ χλοερή ἄκρη, τὴ γεμάτη ἀπ' τὴ ζωτάνια
τῶν μικρῶν φιδιῶν καὶ τῶν
βδελλῶν,—

Ἔχω ξερθεῖ σ' ἓνα ἥσυχο, ἀλλὰ ὄχι βαθὺ κέντρο,
Μιά μεριά ξῶ ἀπ' τὸ λαμπερὸ ρέμα
Τὰ μάτια μου κοιτᾶνε τὸ βυθὸ ἐνὸς ποταμοῦ,
Τὶς ἀκανόνιστες πέτρες, ἱριδίζοντες κόκκους
ἄμμου,
Τὸ πνεῦμα μου πάει καὶ μπαίνει σὲ πῶ
πολλοὺς ἀπὸ ἓνα τόπο,
Σὲ μιά χώρα μισὴ στεριά, μισὴ νερό.

Ἔχω ἀνανεωθεῖ ἀπὸ τὸ θάνατο, σκεπτεῖ τὸ
θάνατό μου,
Τὸ ξερὸ ἄρωμα ἐνὸς κήπου πού πεθαίνει τὸ
Σελτέμβρη,
Τὸν ἄνεμο πού τινάζει τὴ στάχτη μᾶς χαμηλῆς
φωτιάς.
Ὅ, τι ἀγαπάω εἶναι κοντά μου εὐκολο,
Πάντα, στὴ γῆ καὶ στὸν ἀέρα.

4

Ὁ χαμένος ἐαυτὸς ἀλλάζει,
Στρέφοντας κατὰ τὴ θάλασσα,
Ἐνα σχῆμα θάλασσας πού στρίβει,—
Ἐνας γέρος μὲ τὰ πόδια του μπρὸς στὴ φωτιά,
Μὲ ρόμπες τοῦ πράσινου, μ' ἐνδύματα τοῦ χαι-
ρετάου.

Ὁ ἄνθρωπος πού ἀντιμετωπίζει τὴν ἴδια τὴ δική
του ἀπειροσύνη
Ξυπνάει ὅλα τὰ κύματα, ὅλη τὴν ἐσπολημένη
πλανώμενη φωτιά τους.
Τὸ μούρουμο τοῦ ἀπόλυτου, τὸ γιατί
τοῦ πῶς ἔχεις γεννηθεῖ σθίνεται στὰ γυνά του
ἀρτιά.
Τὸ πνεῦμα του κινεῖται σὰν μνημειακὸς ἄνεμος

ARNOLD BENNET

ΤΟ ΥΦΟΣ

Τὸ ὕφος δὲν μπορεῖ νὰ ἰδωθεῖ ξέχωρα ἀπ' τὴν οὐσία τοῦ λόγου. Ὅταν ἓνας συγγραφέας συλλαμβάνει μιὰ ἰδέα, τὴν συλλαμβάνει σὲ μιὰ ὀρισμένη φόρμα ἀπὸ λέξεις. Αὕτὴ ἡ λεκτικὴ φόρμα ἀποτελεῖ τὸ ὕφος του καὶ κατευθύνεται ἀπόλυτα ἀπ' τὴν ἰδέα. Ἡ ἰδέα μπορεῖ νὰ ὑπάρξει μόνον μὲ λέξεις, μπορεῖ νὰ ὑπάρξει μόνον σὲ μιὰ ὀρισμένη φόρμα ἀπὸ λέξεις. Δὲν μπορεῖς νὰ πéis ἀκριβῶς τὸ ἴδιο πράγμα μὲ δύο διαφορετικὸς τρόπους. Ἀλλάζοντας ἐλαφρὰ τὴν ἔκφραση, ἀλλάξεις ἐλαφρὰ καὶ τὴν ἰδέα. Εἶναι λοιπὸν ὀλοφάνερο ὅτι ἡ ἔκφραση δὲν μπορεῖ νὰ ἀλλάξει, χωρὶς νὰ ἀλλάξει καὶ τὸ ἐκφραζόμενο.

(...) Μιὰ ἰδέα ὑπάρχει σύμφωνα μὲ τὸν τρόπο πού ἐκφράζεται· ὑπάρχει τὴν στιγμή πού ἐκφράζεται καὶ ὄχι πρὶν. Αὐτοεκφράζεται. Μιὰ καθαρή ἰδέα ἐκφράζεται καθαρά, μιὰ ὀρίστη

Ποὺ χαϊδεύει ἓνα λυόφωτο γαλάζιο ὁροπέδι.
Εἶναι τὸ τέλος τῶν πραγμάτων, ὁ τελικὸς
ἄνθρωπος.

Ὅλα τὰ πεπερασμένα ἀποκαλύπτουν ἀπειρο-
τητα.

Τὸ βουνὸ μὲ τὴν παράξενη φωτεινὴ σκιά τοῦ
Σὰν τὴ γαλάζια λαμπεράδα τοῦ φρεσκοπαγα-
μένου χιονιοῦ,

Τὸ ὕστερο φῶς πάνω στὰ φορτωμένα πάγο
πεῦκα.

Μυρουδιά ἰξοῦ σὲ μιὰ βουνοπλαγιά,
Ὁσμὴ ἀγαπημένη τῶν μελισσῶν
Σιωπὴ τοῦ νεροῦ πάνω ἀπὸ βουλιαγμένο δέν-
τρο;

Ἡ καθαρή γαλήνη τῆς μνήμης γιὰ ἓναν ἄνθρω-
πο,—

Ἐνα οὐτίδιασμα πού πλαταίνει ἀπὸ μιὰ μοναδι-
κὴ πέτρα

Ποὺ ἀπλώνει γύρο στὰ νερά τοῦ κόσμου.

(Συνεχίζεται)

Μεταφρ. Σωκρ. Α. Σκαρτσῆς

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Ὁ μεταφραστὴς σημειώνει ἐδῶ τὴν ἐπίδραση ἀπ' τὸν πρῶτο στίχο τοῦ ποιήματος αὐτοῦ στὸ στίχο: «σὰν τὴν πτερούγα στὸ πουλί...» τὸ βιβλίου του «Μέλι στὸ νερό, σήμερα» —πράγμα πού δὲν ἔκανε, ὅπως ἔπρεπε, στὶς Σημειώσεις ἐκείνου τοῦ βιβλίου, ἀπὸ ἀβλεψία.

2. Ἡ ΓΑΡΙΑ 3 παρουσίασε 12 ποιήματα τοῦ ε.ε. καμινίγκς πὸς παλιά (1963) εἶχε παρουσιάσει ὁ μεταφραστὴς διὸ ἀκόμη πολὺ γνωστὰ ποιήματα ἀπὸ 100 μεταφρασμένα (κι ἀδημοσίευτα).

ἰδέα, ὀρίστη. Ἐπειδὴ, ἀκριβῶς ὅπως ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κοινοῦ νοῦ, ἔτσι εἶναι κι ἡ λογοτεχνία ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κοινού καθημερινοῦ λόγου. Ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἐπιστήμη καὶ στὴν κεινὴ γνώση εἶναι ἀπλῶς θέμα βαθμοῦ ἀνάπτυξης· τὸ ἴδιο ἀνάμεσα στὸν προφορικὸ λόγο καὶ τὴν λογοτεχνία. Λοιπὸν ὅταν «ξέρεις τί σκέφτεσαι», πετυχαίνει νὰ πéis αὐτὸ πού σκέφτεσαι, νὰ κάνεις τὸν ἐαυτό σου νὰ καταλάβει. Ὅταν «δὲν ξέρεις τί σκέφτεσαι», ἡ γλῶσσα πού ἐκφράζεται χωλαίνει. Καὶ σημείωσε πόσο στὴν καθημερινὴ ζωὴ τὸ ὕφος μας ἀκολουθεῖ τὴν διάθεση τῆς στιγμῆς· πόσο εἶναι τρυφερὸ ὅταν εἴμαστε τρυφεροί, πόσο βίαιο ὅταν εἴμαστε ταραγμένοι.

Ὅποτε σκέφτηκες καθαρά, ποτὲ δὲν συνάντησες καμιά δυσκολία νὰ ἐξωτερικεύσεις τίς σκέψεις σου, μόλο πού μπορεῖ νὰ δυσκο-